OVER DE OPKOMST VAN DEN INDISCHEN
HANDEL DER VEREENIGDE STATEN
VAN AMERIKA ALS MEDEDINGER
DER OOST-INDISCHE COMPAGNIE
OMSTREEKS 1786—1790.

DOOR

DR. J. DE HULLU.

De geestdrift, die bij velen in de Republiek voor de in opstand gekomen Amerikanen werd gekoesterd en ons in 1780 den noodlottigen oorlog met Engeland op den hals haalde, vond ongeveer drie jaar later haar bekroning, om zoo te spreken, in de benoeming van een gezant bij het Congres der Vereenigde Staten. Op den 27^{en} Januari 1783 droegen de Staten van Holland ter vergadering van de Staten-Generaal voor, «dat niet alleen reeds de regels van decentie en civilitieit, tusschen soevereine mogendheden plaats hebbende,» vorderden dat de zending van John Adams, onlangs door de Amerikanen aan de Republiek gedaan, «naar behooren geceriproceerd» werd maar dat ook de handelsbelangen van den Staat vereischten, dat men een bekwaam persoon «als minister plenipotentiaris» derwaarts zond om er «een vaste en permanente residentie te houden, ten einde de gelukkig subsisteerende harmonie en goede intelligentie» tusschen de beide republieken «meer en meer aan te kweeken en te bevestigen.»¹ Nadat het voorstel was aangenomen benoemden de Staten-Generaal voor den nieuw ingestelden post Mr. Pieter Johannes van Berckel, regeerend burgemeester en raad van Rotterdam, op een jaarwedde van twintigduizend gulden en een toelage van tienduizend gulden voor zijn uitrusting of zoogenaamd equipagegeld.²

Zooals te verwachten was wijdde Van Berckel, die in October

¹ Resol. Staten-Generaal 27 Jan. 1783.

² Als voren 31 Jan. en 4 Maart 1783.

1783 zijn ambt in Amerika aanvaardde, zijn bijzondere aandacht aan de handelstoestanden daar te lande. Wat hij er van aanschouwde vervulde hem met bewondering voor den Amerikaanschen ondernemingsgeest maar tegelijkertijd met bezorgdheid voor het gevaar, dat deze deed oprijzen voor de negotie van zijn eigen landgenooten. Reeds in een van zijn eerste brieven, nog geen halfjaar na zijn aankomst te Philadelphia afgezonden, bericht hij aan den griffier der Staten-Generaal Fagel hoe er niet alleen van uit Philadelphia maar ook uit sommige andere koopsteden in Noord-Amerika een sterke handel werd gedreven op de West-Indische eilanden, voornamelijk op Suriname, «van waar (dus schrijft hij) zij zich niet vergenoegen met melasses en rum, zijnde de eenigste gepermitteerde objecten voor vreemden koophandel, te halen maar geheele scheepsladingen met koffie, suiker, indigo en katoen, ten merkelijken nadeele van de Nederlandsche West-Indische Compagnie en bovenal ook ten nadeele van de Nederlandsche geldschietters op zoo vele plantagiën van gemelde kolonie; ¹ ik ben in het zekere geïnformeerd, dat eenige dier plantagiën, die het diepst in schulden steken en het minst naar Holland remitteren, haar bovengenoemde producten in Amerikaansche bodems laden en zoo hier te Philadelphia als te Baltimore, New-York en op andere plaatsen ter markt laten brengen, tgeen voor de Hollandsche kapitalisten den weg sluit om aan de interessen van hunne geleende penningen te geraken. En de stoutheid in het drijven van dezen handel gaat zoo verre dat men hier bij het ontladen der schepen, die van de eilanden komen, de koffie- en katoenbalen de merken nog heeft zien dragen van de plantagiën waar die producten gewonnen zijn.» ²

In de maand Juni van 1786 wijst hij er den griffier Fagel op dat de sluikhandel van Amerika op West-Indië, inzonderheid op Suriname, in stede van ook maar eenigszins te verminderen gedurig voortging, en bijaldien er geen ernstige maatregelen ter beteugeling werden genomen, stond het naar zijn oordeel te

¹ Van Berckel doelt hier op de hypothecaire leeningen, sedert 1753 door de Heeren Deutz, Van Marselis en andere Amsterdamsche handelshuizen aan de Surinaamsche planters verstrekt, en waarbij in den regel bedongen was dat de producten hunner plantages uitsluitend aan de geldschietters ten verkoop zouden worden overgezonden, zie Van der Meulen, Beschrijving van eenige West-Indische plantageleeningen (Bijdr. en Meded. Hist. Genootschap XXV blz. 490 vlg).

² Van Berckel aan Fagel, Philadelphia 6 April 1784.

vreezen, dat het «ondernemend karakter der Amerikaansche kooplieden» zich geen paal en perk zou stellen, maar dat zij integendeel, nu er op de Engelsche en Fransche bezittingen in West-Indië zoo sterk tegen de smokkelarij werd gewaakt, die met verdubbelden ijver zouden voortzetten op de Nederlandsche West-Indische koloniën. «Weinige dagen geleden (zoo voegt hij er bij) is alhier (te New-York) een schip van Suriname gearriveerd medebrengende de tijding, dat aldaar zeven Amerikaansche schepen gereed lagen om met den eersten naar de verscheidene havenen van deze Staten te vertrekken, en [wel] verre dat men zulks nog zoude trachten verborgen te houden is het in de meeste der nieuwspapieren publiek gemaakt, met bijvoeging der namen van die schepen en derzelver kapiteinen.» ¹

Wat de zaak nog bedenkelijker maakte was dit, dat de Amerikanen almede het oog begonnen te slaan op den Oost-Indischen handel, niet rechtstreeks, het is zoo, maar door een sluikhandel te openen op de Kaap de Goede Hoop. Daarheen, vervolgt Van Berckel in dienzelfden brief, is men bezig kleine scheepjes uit te rusten, «en diegenen, welke zulks doen, schromen zelfs niet mij te avoueeren dat zij die navigatie verder zullen doorzetten, ofschoon het zeer moeilijk valt te begrijpen waar het geld tot deze ondernemingen vandaan gehaald wordt wjl de schaarschheid aan numerair uitermate groot is, zooals genoeg blijkt uit het toevlucht, welke men in meest alle de Staten genomen heeft tot het fabriceeren van papieren geld.» ²

Men beseft welk een onrust zulke berichten hier te lande moesten opwekken. Was het opkomen van een mededinger in onzen West-Indischen handel al onaangenaam genoeg, nog veel ernstiger was het dat zich bij de vele concurrenten, die de Oost-Indische Compagnie alreeds bemoeilijkten, wederom een nieuwe kwam voegen. Want aan de Kaap bestond voor vreemdelingen de schoonste gelegenheid van de wereld om zich van alle Indische waren te voorzien, die men maar begeerde. De kapiteins en de verdere officieren van de retourschepen, die niets hadden uit te geven voor de gages van het scheepsvolk of voor het onderhoud van de bodems en evenmin het bestuur te Batavia en elders in Indië te bekostigen hadden — deze uitgaven

¹ Van Berckel aan Fagel 6 Juni 1786.

² Alsvoren.

toch kwamen geheel voor rekening van de Compagnie — waren zoodoende in staat om de door hen ter sluik medegenomen goederen veel goedkooper te leveren dan de Compagnie zelve, en zij maakten daar, in spijt van alle verordeningen welke het drijven van eigen handel aan de Compagniesdienaren verboden, gebruik van om de koffie, thee, suiker, rijst, lijnwaden en welke artikelen zij al meer op hun schip medebrachten, te Kaapstad van de hand te zetten, waar de kolonisten ze gretig opkochten en op hunne beurt weder overdeden aan de vreemde vaartuigen, die er aanliepen. In den loop des tijds was deze smokkelhandel zelfs zoodanig toegenomen, dat de retourschepen nooit dieper lagen dan op de reis van Indië naar de Kaap.¹ Zooveel was duidelijk: als de Amerikanen hun vaart op de Kaap uitbreidden, liet het zich verwachten dat zij hun Indische benoodigdheid daar in steeds grootere hoeveelheden zouden gaan afhalen, en op die wijze zich al meer en meer onafhankelijk zouden maken van de kooplieden in Holland, door wie zij er tot nog toe van plachten voorzien te worden.

Zóó ver was het wel is waar thans nog niet, en zóó ver zou het ook niet komen, meenden de Bewindhebbers der Compagnie: de vaart der Amerikanen op de Kaap is tot dusver van geen aanbelang geweest, zeggen zij in hun brief van 29 November 1786 aan de Staten-Generaal, en kon ook van geen aanbelang worden «omdat de Kaap maar een ververschingsplaats zijnde en geen plaats van handel, de schepen der vreemde natiën, die aldaar aankomen en toegelaten worden, geen eigenlijk gezegden handel mogen drijven maar alleen zich voorzien van zoodanige artikelen van verversching² als zij behoeven, hetzij op de reede of voor hunne reizen naar Indië of van daar naar Europa terug». Echter zouden zij niet nalaten Gouverneur en Raden van de Kaap met nadruk te vermanen om den sluikhandel der Amerikanen, dien zij daar mochten willen drijven, ten strengste te weeren en hun alleen die geriefelijkheden te verschaffen, welke zij evenals andere vreemdelingen op hunne tochten naar Oost-Indië zouden behoeven en aldaar ook door andere natiën werden genoten.³

¹ C. de Jong, *Reizen naar de Kaap de Goede Hoop*, Haarlem 1802—1803, I blzz. 150, 153.

² Bedoeld zijn voornamelijk water en brandhout.

³ De Vergadering van Zeventien aan de Staten-Generaal in antwoord op den haar om bericht en raad toegezonden brief van Van Berckel van 6 Juni 1786.

De Bewindhebbers die, zou men haast zeggen, zich van het naderend gevaar niet volkomen bewust waren, zullen spoedig genoeg uit hun zoeten droom zijn opgeschrikt. Want dat de Amerikanen zich niet tot de vaart naar de Kaap dachten te beperken maar reeds veel uitgestrekter ontwerpen voor hun Indischen handel smeedden, werd door latere brieven van Van Berckel bewezen. Geen brief bijkans zond hij naar Holland, waarin hij niet repte van eenige nieuwe onderneming. «Thans liggen wederom vier schepen naar de Oost-Indiën zeilreede, als een in Boston naar de kust van Coromandel, een in Baltimore naar de kust van Malabar, een in Norfolk naar Canton in China, verwaarts nog een ander uit New York staat te vertrekken», zoo meldt hij op 25 October 1786.¹ En een paar dagen later: «men is hier te Philadelphia wederom bezig met het equipereen van schepen naar de Oost-Indiën. De maanden van December en Januari zijn de voordeeligste om van hier te zeilen, wanneer er wel zes à zeven in gereedheid zullen zijn. Ook zegt men dat een van die naar Batavia zoude gedestineerd zijn». ² Om-trent dit laatste schip berichtte hij in Juli 1787 nog nader, dat het naar Batavia uitgeklaard was geworden en voornemens was geweest om «alle zoowel Engelsche als Hollandsche comptoiren aan te doen, alwaar hetzelfde admmissie zou kunnen krijgen». ³ Nauwelijks twee maanden na dien kon hij uit New-York aan de Staten-Generaal mededeelen, dat in Juni daar ter stede was teruggekeerd het schip *The Hope*, onder het gezag van kapitein Magee, komende laatstelijk van Canton in China met een lading van 800 kisten thee Boei 500 kisten thee Songlo en Souchon, 200 kistjes porcelein en een aanzienlijke partij Nankings ⁴ en zijdestoffen». Dit schip (schrijft hij) zeilde van hier in de maand Februari 1786, hebbende den voornaamsten reeder van hetzelfde den heer Sears, koopman van deze stad, aan boord met oogmerk om de Hollandsche bezittingen in de Oost-Indiën maar voornamelijk Batavia aan te doen, om aldaar specerijen in te koopen en naar hier aan te voeren, doch naar men verneemt heeft men daarin niet kunnen reüsseeren, ten

¹ Van Berckel aan Fagel 25 Oct. 1786.

² Van Berckel aan de Staten-Generaal, New-York 30 Oct. 1786.

³ Alsvoren aan alsvoren, New-York 3 Juli 1787.

⁴ Een katoenen stof, vooral te Nanking vervaardigd, van een bruinachtig gele tint.

minste er zijn geen specerijen met hetzelfde schip alhier aan-gebracht. Echter heeft het op de Kaap zoowel als te Batavia getouchéerd en deszelfs lading, van hier medegenomen, bestaande hoofdzakelijk in scheepsmaterialen als teer, pik en terpentijn op de eerstgenoemde plaats tot een hoogen prijs verkocht. Voorts zoude het op Batavia goederen op vracht ingenomen hebben naar China, en men wil over het geheel dat dit schip een buitengewoon voordeelige reis gemaakt heeft». ¹ In December daaraanvolgende had Van Berckel opnieuw van een voorgenomen uitrusting naar Canton te berichten: te Philadelphia lag toen namelijk met bestemming derwaarts gereed de bodem Asia onder den gezagvoerder kapitein John Barry. ² Op het laatst van April 1788 briefde hij over, dat er in de laatst verlopen week te New-York een schip van 300 last was op stapel gezet, waarvan men een driedekker wilde maken om op Oost-Indië handel te drijven, als ook dat er onlangs te Philadelphia een schip van Madras was gearriveerd, dat naar men voorgaf een zeer winst-gevende reis had gedaan. Bovendien waren er in het vorige jaar te Boston verscheidene kleine vaartuigen van Mauritius weder-gekeerd met een lading Bourbonsche koffie, die voor een groot deel was verscheept naar Europa. ³

En in dien trant ging het gedurig voort. En Van Berckel, en de gezantschaps-secretaris Van Dorsten die hem een tijdlang in de waarneming zijner ambtsbezigheden verving, en de Nederlandsche consul Heineken te Philadelphia, gewagen in hun brieven naar Holland maar aldoor van nieuwe tochten door den Amerikaanschen handelstand naar Oost-Indië ondernomen. Omstreeks Juli 1788 komen te New York twee brigantijscheepjes aan, het eene van Canton het andere van Bombay, ⁴ in de eerste helft van September van hetzelfde jaar 1788 loopt voor rekening van den koopman Robert Morris te Philadelphia binnen het van Canton komende schip *The Alliance*, kapitein Reed, met een kostbare lading van omtrent 3000 kisten thee, en een aanzienlijke hoeveelheid porcelein en zijdestoffen. ⁵ Door de

¹ Van Berckel aan de Staten-Generaal, New-York 6 Sept. 1787.

² Als voren aan alsvoren, New-York 8 Dec. 1787.

³ Als voren aan alsvoren, New-York 24 April 1788.

⁴ Van Berckel aan de Staten-Generaal, New-York 2 Juli 1788.

⁵ Heineken aan Fagel, 29 Sept. 1788; Van Berckel aan de Staten-Generaal 2 Nov. 1788.

komst van de laatstgenoemde kiel, schreef van Berckel, werd «de koophandel op de Indiaansche gewesten zoodanig geëncourageerd dat vele nieuwe schepen werden aangebouwd en oude geëquipeerd om in die vaart te worden geemployeerd, en zelfs meent men (zegt hij) dat sommige zullen worden gebruikt tot gansch nieuwe ondernemingen: hoe dit ook zij kan men nog niet bepalen wijl men daar zeer secreet mede is, maar zeker is het dat hier reeds een grooe overvloed is van Oost-Indische waren als thee, porcelein, zijdestoffen, nankings en andere, welke te voren uit Europa werden aangebracht en waarin de Hollandsche natie rijkelijk haar deel had». ¹ In April of Mei 1790 komen te Boston, in Rhode Island, te New-York en te Philadelphia niet minder dan zeven schepen aan uit Oost-Indië, waarvan een uit Bengalen en de overige uit China en van elders, met thee, peper, katoenen lijnwaden, neusdoeken, neteldoeken, zijdestoffen, katoen en salpeter, en op het oogenblik, dat Van Dorsten dit nieuws naar het Vaderland overbrieft, waren uit Boston alweer twee nieuwe schepen naar die gewesten gezeild, met namen de President Washington onder kapitein Nicholson en de Governor Baudoin onder kapitein Dowse. ²

Reden genoeg en te over, wij zien het, om bij de Bewindhebbers de vroegere luchthartigheid te doen wijken voor zorg en becommering. Hoe zij den toestand in den aanvang van 1788 inzagen zegt ons de brief van 8 Januari van dit jaar, waarin de Vergadering van Zeventien de Staten-Generaal van advies diende op Van Berckel's schrijven van 3 Juli 1787 en tegelijkertijd antwoord gaf op de aanschrijving van hunne Hoog Mogenden «om zoodanige commerciële maatregelen te beramen, en dien conform op derzelver comptoiren in de Oostersche zeeën de noodige secrete ordres te stellen om het acces en de admissie der schepen van de ingezetenen der Vereenigde Staten van Amerika, die zich aldaar zouden mogen vertoonen, zoodanig difficiël te maken als zij, Bewindhebberen, tot stremming en verhindering van de voorschreven vaart ten beste van de Generale Compagnie geschikt zouden mogen oordeelen.» ³ Na voorop te hebben gesteld dat de vaart van de Amerikanen alsnog in haar «allereerste

¹ Van Berckel aan de Staten-Generaal 2 Nov. 1788.

² Van Dorsten aan de Staten-Generaal, New-York 11 Juni 1790.

³ Resol. Staten-Generaal 26 Sept. 1787.

beginselen» verkeerde, zoodat het moeilijk viel met juistheid de uitwerksels te bepalen welke zij voor de Compagnie kon hebben, te meer omdat zij tot dusver niet door een maatschappij werd gedreven maar door particulieren en bijgevolg de «bijzondere objecten», die er mede werden beoogd, ten eenenmale afhingen van «de genie en het begrip van ieder der particulieren, welke zou goedvinden dezelve te entameeren», gingen de Zeventien over tot een beschouwing van het onderwerp in het algemeen. «Men behoeft dan (schrijven zij) alleen het oog te vestigen op de natuurlijke gelegenheid van het land, waarover wij handelen, en daarbij in acht te nemen het ondernemend karakter der lieden die hetzelfde bewonen, gevoegd bij den geest van commissie, welke derwaarts uit een machtig rijk waartoe het eertijds behoorde is overgebracht en sedert niet verflaywd, om met een gegronde beduchtheid te zijn aangedaan, dat die natie niet zal verzuimen van alle die natuurlijke dispositiën alle mogelijke partij te trekken en aan de commercie van de Europeesche mogendheden in Indië afbreuk te doen». Zij spraken (zeggen zij) van de Europeesche mogendheden in het algemeen omdat die al te gader en niet enkel de Republiek er belang bij hadden, «dat de behoeftens voor een aanmerkelijk werelddeel» als Noord-Amerika, «welke thans door tusschenkomst alleen van die Europeesche mogendheden werden vervuld, niet door de bewoners daarvan werden vervuld aan de bron zelve en Europa alzoo werd gedestitueerd van die aanzienlijke voordeelen, welke uit dien intermediären handel voortvloeiden». «En niet minder (zoo luidt het verder) zouden naar ons inzien de nadeelige gevolgen zijn, welke de directe vaart en handel der Amerikanen hebben kan met betrekking tot den handel der Maatschappije¹ in Indië zelf. Wij zouden hier een ruim veld hebben om uit de gelegenheid der bezittingen van de Maatschappije in Indië en de moeilijkheid, om zelfs in het hart van die bezittingen den zoo schadelijken sluikhandel te weeren, te deduceeren de waarheid van dit geposeerde, ware het niet dat wij ons daarover reeds breedvoerig hadden uitgelaten bij ons bericht aan Uw Hoog Mogenden van den 23 October 1786 rakende de nadeelen, welke voor de Compagnie te duchten waren uit de in Spanje opgerichte Koninklijke Compagnie der Philippijnsche eilanden».

¹ De Nederlandsche Oost-Indische Compagnie.

Ook behoorde niet uit het oog te worden verloren» dat diezelfde onbepaaldheid der onderwerpen van de quaestieuse vaart, welke wij hiervoren hebben opgemerkt, het gevaar vermeerdert hetwelk de Compagnie van dezelve te duchten heeft, naardien het daardoor des te bezwaarlijker wordt om zich tegens alle de operatiën, waartoe dezelve zich kan uitstrekken, evenzeer te kunnen wapenen. Niets is meer in staat om dit denkbeeld op te helderen dan het bericht bij Uw Hoog Mogenden ingekomen van den heere Van Berckel in dato 6 September 1787 rakende den uitslag eener expeditie, gedaan met het schip *De Hoop*, kapitein Magee, welk schip in de maand Februari 1786 van New-York was gezeild met oogmerk om de Hollandsche bezittingen in de Oost-Indiën en wel voornamentlijk de hoofdplaats daarvan aan te doen en aldaar specerijen in te koopen, en in dat voornemen niet hebbende kunnen reüsseeren deszelfs eerste destinatie heeft vervorderd en uitwijzens deszelfs lading naar China was gezeild, van waar het volgens schrijven van den voornoemden minister een buitengewoon voordeelig retour had gemaakt. En hieruit blijkt dan ook met hoeveel reden te vreezen is, dat de Amerikanen zich de vaart op Indië ook in het bijzonder met betrekking tot China zullen trachten ten nutte te maken, welke vrees te geduchter is wanneer men daarbij in acht neemt de gelegenheid, welke hun die vaart verschaft om smokkelhandel te drijven in zoodanige artikelen, welke hun den handel op China merkelyk kunnen faciliteeren, waarvan de ruïneuse gevolgen met opzicht tot de Spanjaarden, bij het voormelde bericht van den 23 October 1786. zoo wij ons vleien, in alle hare kracht voorgesteld, ook in dezen zijn van een directe applicatie». Intusschen, aldus besluiten zij, «zullen wij niet afzijn zoodanige aanschrijvingen te doen aan de ministers onzer respectieve etablissementen in Indië, waarvan wij met den meesten grond kunnen hopen dat door derzelver uitvoering de voorschreven vaart met het beste effect zal kunnen worden gestremd en verhinderd ten beste van de Generale Maatschappije». ¹

Waarop de Zeventien doelden toen zij de vrees te kennen gaven, dat de vaart der Amerikanen op Indië den sluikhandel in onze koloniën zou aanwakkeren, wordt eerst recht helder wanneer men het door hen aangehaalde vertoog naleest, dat

¹ De Vergadering van Zeventien aan de Staten-Generaal 8 Januari 1788.
Dl. 75.

zij in 1786 aan de Staten-Generaal hadden aangeboden bij gelegenheid van de oprichting der Philippijnsche Compagnie in Spanje. Zooals zij daar uiteenzetten stonden voor de Spaansche schepen naar de Philippijnen drie hoofdwegen open, een door de Molukken, een door de straten Soenda en Banka en boven de Celebische eilanden om, en een derde over Coromandel en Bengalen en verder door straat Malakka en benoorden Borneo.

Diezelfde wegen konden nu eveneens worden ingeslagen door de Amerikaansche kielen, die den wil hadden naar Oost-Indië of wel naar Canton, op welke haven men, gelijk uit de berichten van Van Berckel c.s. bleek, van uit Amerika reeds druk begon te handelen.

Namen de Amerikaansche koopvaarders hun koers door de Molukken, dan hadden zij de schoonste gelegenheid van de wereld om met behulp van den inlander, die er altijd op vlamde met de voortbrengselen van zijn land gewin te behalen, de Compagnie te onderkruipen in den specerijënhandel, «de dierbaarste van hare bezittingen», immers de uitgestrektheid van dit gebied maakte het voor haar uiterst moeilijk zoo niet onmogelijk om de Molukken zóó doeltreffend te bezetten, dat haar uitsluitende handel er voldoende door werd beschermd.

Zoo zij den steven naar Coromandel en Bengalen en vervolgens door Straat Malakka wendden, vond de Compagnie zich blootgesteld aan een gelijksoortig gevaar. In dat geval toch waren de Amerikanen in staat om in Straat Malakka het vooral te Canton zoo gewilde tin op te koopen, waarvan de mijnen in Keda, Pedir en andere rijkjes daaromtrent jaarlijks wel een 34.000 pikols opleverden,¹ nog daargelaten de partijen, welke zij van dit mineraal op ons comptoir Malakka van ontrouwe Compagniesdienaren zouden kunnen verkrijgen.

Niet anders was het gelegen met de vaart door Straat Banka. Hier troffen de Amerikanen maar al te veel gelegenheid aan om ten nadeele van de Compagnie een smokkelhandel te drijven in peper en tin en zodoende een lading te bemachtigen, waarvan zij zich in Canton konden bedienen tot inhandeling van Chineesche producten. Aldus zouden zij eerst de Compagnie

¹ De schatting is afkomstig van A. E. van Braam Houckgeest, die in 1790 te Malakka een „Memorie over Malakka en den tinhandel aldaar" opstelde (Kol. Arch. nummer 4464FF). Een pikol = 62½ kilogram.

de goederen afhandig maken, welke in haar eigen pakhuizen hadden moeten komen, en haar de winsten benemen, die ze anders bij hun afzet in China zou hebben behaald; zij zouden in het laatstgenoemde rijk de markt voor haar bederven, en bovendien door middel van deze peper en tin de Compagnie, en tegelijk met haar de gansche Republiek, de voordeelen doen derven op die artikelen, welke de Compagnie er anders te Canton voor zou hebben ingeruild en naar Europa overgevoerd.

Ongelukkigerwijze was de Compagnie in Straat Banka al even onmachtig om hare rechten van uitsluitenden handel te handhaven als in de Molukken. De Sultan van Palembang bijvoorbeeld, om alleen van den tinhandel te spreken en de kleinere staatjes Pera en Salangoor buiten beschouwing te laten¹, de Sultan van Palembang was uit kracht van de contracten, door de Compagnie met hem aangegaan, gehouden al de tin uit zijn rijk uitsluitend aan haar te leveren.² Bij het laatste contract van 1763 hadden Gouverneur-Generaal en Raden bedongen, of als men liever wil afgedwongen, dat van de opbrengst der Bankasche tinmijnen, die naar inlandsch recht al te zamen eigendom waren van den Sultan van Palembang als landsheer, de Compagnie jaarlijks slechts 30.000 pikols moest overnemen en dat wel tegen den in het contract genoemden prijs. Zulks geschiedde, gelijk in het contract zelf met zooveel woorden staat uitgedrukt, omdat de Compagnie onmogelijk «al de tin kon debiteeren en accepteeren, die Banka kon uitleveren».² Reeds in 1764 echter werd door Gouverneur-Generaal en Raden beslist, dat zij ditmaal in plaats van 30 maar 16 duizend pikols

¹ In zijn hiervoor aangehaalde memorie schrijft Van Braam Houckgeest het volgende: „wij hebben Palembang, dat ten minste 40.000 pikols tin kan leveren doch thans (1790) slechts ruim 20.000 pikols afgeeft. Pera leverde voormaals blijkens de oude boeken 4500 pikols in het jaar, doch zou thans wegens het emigreeren zijner mijnwerkers niet boven 2800 pikols afbrengen. Onze Compagnie heeft echter in de laatste drie jaren geen 400 pikols van daar ontvangen, het overige gaat dus naar Poeloe Pinang. Salangor zou jaarlijks 4000 pikols kunnen opleveren doch den oorlog en 's Compagnie's lage prijs heeft ruim $\frac{3}{4}$ van de mijnwerkers naar elders doen vertrekken; dit jaar heeft de Compagnie 180 pikols vandaar bekomen”. — Pera en Salangor waren evenals Palembang door een leveringscontract met ons verbonden. Op Poeloe Pinang hadden de Engelschen ten behoeve van hun tinhandel een vaste nederzetting, Fort Cornwallis.

² Zie Schuurman, Historische schets van de tinwinning op Banka, in het Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch Oost-Indië XXVII (1898) blz. 38.

in ontvangst zouden nemen. In gelijkervoege handelde men te Batavia ook in het vervolg. Alle jaren stelde de Hooge Regeering aldaar volstrekt eigenmachtig de maximum-hoeveelheid vast van de tin, welke zij van Palembang beliefdte te aanvaarden, hooger of lager al naar gelang de Compagnie meende te mogen rekenen op een ruimer of schraler vertier.¹ Het natuurlijk gevolg van dit willekeurig gedoente was dat de Sultan voor de eventueele surplus-opbrengst van zijn mijnen een clandestienen afzet ging zoeken en inderdaad wel zoeken *moest*, indien hij in staat wilde blijven om de mijnwerkers een behoorlijk loon uit te keeren en daarmede de voortzetting van het mijnbedrijf te verzekeren. Want de mijnen werden op Banka niet bewerkt door 's vorsten eigen onderdanen maar door Chineesche koelies, wien het volmaakt onverschillig was waar of voor wien zij arbeidden en die bij verlaging van hun loon op staanden voet wegtrokken om elders ruimer verdiensten te zoeken.

Onder al de vreemde natiën, die den Sultan van Palembang bij het opsporen van zulk een débouché de behulpzame hand boden, namen de Engelschen den voorrang in. Zij nestelden zich jaren achtereen op Riouw, van waar uit zij zich op ruime schaal overgaven aan het sluiken van Bankatin en ook overigens de Compagnie door hun uitgebreide commercie gevoelige nadeelen toebrachten. Zelfs stonden zij op het punt met den vorst van dat eiland een verdrag te sluiten, waarbij hun een stuk grond werd afgestaan voor het oprichten van een etablissement, toen de overwinning, in 1783 door van Braam op Riouw behaald, hun toeleg kwam vrijdelen. Zij werden daar in de Bankasche wateren wel door achteruitgedrongen maar er volstrekt niet uit weggedreven. Een tijdgenoot die, als oud-Compagniesdienaar te Canton, voor al wat den tinhandel raakte levendige belangstelling koesterde en dus het viereljaars, in 1790 toevallig door hem te Malakka doorgebracht, besteedde om er het fijne van te vernemen, de gewezen carga van den Chinaschen handel Van Braam Houckgeest, heeft ergens aangeteekend dat de Engelschen toen jaarlijks naar Straat Banka twee tot drie schepen met constanten zonden, die daar gewoonlijk eenige weken bleven liggen om het Bankatin tegen 15 à 16 Spaansche matten het pikol op te koopen. «De Palembangers (zegt hij) vinden, hoe zeer men

¹ Alsvoren*blz. 41.

hen ook in het wegen benadeelt, hierbij veel beter rekening dan dat zij tegens een veel mindere betaling onder dezelve vexatiën hun product naar Batavia zouden brengen, ¹ om nog aldaar behalve dien in papieren geld te worden betaald, waarop zij bij wisseling tegen contanten, wijl hun het papier niets waard is, nog 25 à 28 percent moeten verliezen. Geen wonder derhalve dat onze bondgenooten de contracten zoo gebrekkig nakomen. Ook de Compagnie zelve komt haar verbintenis met den Sultan van Palembang gebrekkig na. Immers in die verbintenis is bedongen dat de Compagnie het tin op Palembang tegen contante betaling in species moet laten ontvangen. ² Voeg daar nog bij dat het niet de vreemdelingen alleen waren, die zich aan de tinsluikerij wijdden maar dat er tot zelfs de eigen dienaren der Compagnie op het comptoir Malakka de hand toe leenden, ³ en gij kunt u een denkbeeld van den omvang, dien zij van lieverlede had genomen.

Wat baatte het of de Hooge Regeering haar van smokkelarij verdachte dienaren, zoo te Malakka als te Palembang, ter verantwoording naar Batavia opriep of ontsloeg? Het drijven van handel voor hun eigen rekening was, hoe streng ook verboden, in de Indische ambtenaarswereld zoo algemeen in zwang, dat wie een om zoodanig vergrijp afgezet dienaar verving straks tien tegen een hetzelfde spoor volgde. De eenige maatregel, die het kwaad vermocht te onderdrukken, het bekruisen van de vaarwaters rondom Banka en Palembang met een sterke flotille van politieschepen, werd wel niet geheel nagelaten maar zoo slapjes uitgevoerd, dat zij weinig of niets uitwerkte. Al in 1771 moesten Gouverneur-Generaal en Raden aan de Heeren in Patria berichten, dat het «niet wel mogelijk was den sluikhandel in tin naar China te beletten zonder een groote uitrusting, want (schrijven zij) dewijl men daartoe het gansche eiland Banka en de Straat, die van hetzelfde ook dien naam voert, zoude moeten bezetten, zouden tot zoodanige bezetting al vrij wat zeilen noodig zijn, die dan ook vrij importanter lasten zouden veroorzaken dan men bij den hoogereren verkoop van het tin in China zoude profiteeren,

¹ Ingevolge het contract van 1763 ontvingen de sultan 13½ rijksdaalder voor elken pikol, dien hij te Palembang zelf afleverde, en 15 voor elken, dien hij naar Batavia bracht.

² Memorie van Van Braam Houckgeest van omstreeks 1790.

³ Schuurman, a. w. blz. 45.

waarom wij het dan ongeraden vinden om met één kwaad tegen te gaan een ander te veroorzaken, waardoor het belang der Maatschappij wel verre van bevoordeeld zeer benadeeld worden zou.»¹ Hoe hadden zij dan in de dagen, dat de Amerikaansche vaart naar Oost-Indië begon op te komen, met andere woorden van 1786 tot 1790, een voldoende macht van politievaartuigen in zee kunnen brengen? Destijds toch was het geldgebrek te Batavia zoo nijpend geworden dat de Compagnie, zooals wij reeds hoorden, genoodzaakt was de Palembangsche tinleveranties te betalen met «brieven van crediet.»²

Naar het schijnt heeft de berooide staat van haar kas de Hooge Regeering nu en dan zelfs gedwongen de mededinging van de Amerikanen in de hand te werken. Bij den terugkeer in hun land verspreidden de Amerikaansche schippers het gerucht, dat men te Batavia niet alleen uitermate traag was in het opsporen van de smokkelarijen in specerijen, maar dat de specerijen daar ook op de gemakkelijkste wijze te verkrijgen waren, en toen de Staten-Generaal dienaangaande inlichting verzochten,³ moest de Vergadering van Zeventien toestemmen dat er in de bewering van de Amerikanen een kern van waarheid of voor het minst van waarschijnlijkheid stak. Zij achtte het niet onmogelijk, antwoordde zij, «dat het voorbeeldeloos geldgebrek op Batavia de Hooge Regeering genoodzaakt had om, teneinde de huishouding aldaar niet geheel en al te doen stil staan, enkele partijen specerijen aan deze of gene dier Amerikaansche of andere vreemde schippers bij verkoop af te staan, van welk soort van verrichtingen (zeggen zij) wij zelfs voor eenigen tijd wel eens enkele voorbeelden hebben aangetroffen die, hoe verderfelijk ook in zich zelve voor de belangen der Maatschappij, echter door ons wel hebben moeten worden geduld als geschied om nog nadeeliger gevolgen af te wenden; doch wij mogen echter met geen de minste waarschijnlijkheid onderstellen dat, zoo al deze of gene dier Amerikaansche schippers langs dien weg specerijen mocht hebben bekomen, zulks geweest kan zijn in eene hoeveelheid en tot prijzen om tot zoodanig eenen onbepaalden ophef eenen rechtmatigen grond te verschaffen.» Niettemin, zoo ver-

¹ Generale missive Gouverneur-Generaal en Raden 22 Oct. 1771.

² Schuurman, a. w. blz. 47.

³ Resol. Staten-Generaal 9 Nov. 1789.

klaarden zij, hadden deze geruchten een diepen indruk op hare vergadering gemaakt, «zij betreffen de essentiële belangen der Maatschappij en zijn te geduchter in den mond van een natie, welker ondernemende aard voornamentlijk in den Indischen handel een ruim veld schijnt te hebben gevonden om zich ten koste van de Europeesche daarin belanghebbende mogendheden te oefenen, waaraan helaas de onbegrijpelijke vermenigvuldiging van hunne vaart op de Indische gewesten binnen weinige jaren en het profijt, waarmede deze hunne ondernemingen volgens de geloofbaarste geruchten verzeld gaan, geen twijfel overlaten.» Zij zouden uit dien hoofde niet nalaten «langs alle mogelijke wegen naar de gegrondheid dier geruchten te informeeren en maatregelen te nemen om de sluikerij en het bemachtigen van specerijen door vreemden te keer te gaan.»¹

Werkelijk hebben de Bewindhebbers tezelfder tijd strikte orders aan Gouverneur-Generaal en Raden afgezonden om uit hoofde van de «nadenkelijke gevolgen», uit den toenemenden Indischen handel der Amerikanen voortspruitende, «zich bij alle gelegenheid zorgvuldig te bepalen tot het nakomen van die algemeene verplichtingen van welvoegelijkheid, welke de betrekkingen tusschen deze Republiek en die natie vorderden, doch zich daarentegen te onthouden van buitendien op eenigerhande wijze hunne vaart en nog veel minder hunnen handel in Indië facilititeit toe te brengen».²

Middelerwijl had de Hooge Regeering reeds uit zichzelf iets gedaan. In Mei 1790, vóór nog de aanschrijving van de Bewindhebbers haar bereikte, werd de lange reeks van verordeningen op den verboden handel alweder met een nieuwe verlengd. Op Batavia, merkwaardige beteekenis van eigen machteloosheid om gehoorzaamheid aan haar plakkaten af te dwingen! — op Batavia achtte de Hooge Regeering de onderdrukking van de gestadig zich uitbreidende sluikerij «genoegzaam onmogelijk of voor het minst uiterst moeilijk»: de redding moest komen van de buiten-comptoiren. Vandaar dat zij de gezaghebbers aldaar wel ernstig den plicht op het hart bond om op het nauwlettendst te waken tegen het aanbrengen en verschepen van verboden waar en de op dit stuk bestaande orders zoo gestreng mogelijk ten uitvoer

¹ De Vergadering van Zeventien aan de Staten-Generaal 28 April 1790.

² De Kamer Amsterdam aan Gouverneur-Generaal en Raden 26 April 1790.

te leggen. «En (zoo hield de verordening al verder in) wyl men niet zonder reden bedenking moet maken dat nagelen, koffie, katoenen garens en indigo met 's Compagnie's retourschepen van hier tersluiks uitgevoerd en aan de Kaap ingevoerd worden, te meer aldaar geen in – of uitvoerende rechten plaats vinden en het niet onwaarschijnlijk is, dat zulks aan de Amerikanen door hun gemakkelijk en min kostbaar over- en wedervaren van dien uithoek een faciele aanleiding kan geven om zich van die producten meester te maken, bijzonder omdat die goederen, zoo verre de Kaap dezelve niet kan slijten, niet naar Nederland vervoerd kunnen worden en dus aan vreemden moeten worden gedebiteerd» zal aan de Kaapsche ministers en die van de verdere buitencomptoiren worden gelast «met allen ijver en ernst te beletten den afscheep en verkoop van alle verboden goederen, die somtijds ongeacht alle voorzorgen alhier in de schepen ter sluik mochten afgeladen zijn». ¹

Of Gouverneur-Generaal en Raden van hun plakkaat veel heil hebben verwacht? De Compagnie, die hare dienaren zóó schriel placht te bezoldigen dat zij, naar de Indische toestanden en verhoudingen gerekend, te weinig hadden om te leven en te veel om te sterven, dreef dezen haars ondanks den weg op, dien zij met hare verbodsbepalingen poogde af te sluiten. De reglementen op den particulieren handel zijn wel loffelijk maar het hapert aan de executie, zoo sprak in de 17^{de} eeuw de bekende advocaat van de Compagnie, Pieter van Dam, de Hooge Regeering mocht het hem in de 18^{de} eeuw nog immer nazeggen.

De vaart der Amerikanen op het Oosten werd intusschen maar aldoor voortgezet, dank zij ook de medewerking hun daarbij van uit Holland zelve verleend. Opmerkelijk in dit opzicht is een brief in den zomer van datzelfde jaar 1790 door den consul Heineken te Philadelphia aan den griffier Fagel gericht. Ziehier wat Heineken schrijft: «gedurende mijn absentie is alhier gearriveerd het schip Harmony, kapitein Willet, van Madras, hetwelk echter uitgaande na eenige Hollandsche bezittingen scheen gedestineerd te zijn, vermoedelijk na Batavia. Vóór het vertrek had [ik] reeds intimatie dat hetzelfde credietbrieven van een huis in Amsterdam had, doch geen genoegzame zekerheid hebbende zoodanige delicate zaak te communiceeren en zelf de

¹ Van der Chijs, *Nederlandsch-Indisch plakkaatboek* XI blz. 227.

mogelijkheid daarvan als een gevaarlijke stap voor een ingezetenen van de Republiek beschouwende heeft mij er aan doen twifelen. Dezer dagen een onzer landgenooten, namens Gerard Vogels, dienaangaande ondervragende wilde hij in het begin mijne navorschingen evadeeren, doch hem sterk presseerende en de zaak als onverschillig behandelende verhaalde hij mij, dat de Amerikaansche kooplieden hem hadden aangezocht brieven van voorschrijving of van crediet van een van de Bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie te obtineeren doch dat de propositie met verachting had afgeslagen. Hij repeteert, 't geene vóór het vertrek van dat schip had gehoord, dat hetzelfde met credietbrieven van Willem en Jan Willink in Amsterdam was voorzien geweest. De Amerikanen zullen alle mogelijke middelen in het werk stellen de Europeanen en voornamentlijk de Hollanders uit hoofde van de specerijnegotie in verleiding te brengen hen in den Oost-Indischen handel behulpzaam te zijn; de Engelschen, niet minder als eenige Hollandsche kooplieden in de vaart op de Oost-Indiën geïnteresseerd schijnende te zijn, zijn de waarschijnlijke oorzaak dat die handel zoo sterk wordt doorgezet en zoo vele schepen worden uitgerust. Hier is voor een paar dagen gearriveerd het schip Sampson, kapitein Howell, van Canton, met een lading thee, porcelein en nankings, en worden alle dagen twee andere verwacht, insgelijks een in New-York, doch werwaarts¹ is niet wel te bepalen, schijnende de Amerikanen hunne destinatie na tijdsomstandigheden te veranderen»²

In September volgde er een brief van Heineken met nieuwe berichten omtrent de geweldige vlucht der scheepvaartondernemingen aan de overzijde van den Oceaan, niet alleen op Indië maar in het algemeen. Sinds zijn schrijven van Juni laatstleden, deelt hij daar mede, «is alhier (te Philadelphia) gearriveerd de bark Neptune, kapitein Clunn. Dit vaartuig was naar Batavia gedestineerd en mij wierden op zijn vertrek door de eigenaars eenige brieven van voorschrijving voor hetzelfde verzocht, twelk gerefuseerd hebbe. Of het in Batavia geweest is en daar afgewezen, is mij onbewust en heb niet kunnen ontwaar worden, zijnde de Amerikanen met hunne expeditiën na de Oost-Indiën zeer achterhoudende. Gemelde bark komt laatst van de Kaap

¹ Zoo staat er letterlijk, de bedoeling van den schrijver is blijkbaar te zeggen, dat er weer nieuwe schepen voor Indië werden uitgereed.

² Heineken aan Fagel, Philadelphia 5 Juni 1790.

de Goede Hoop, waar zij heeft geladen en hier aangebracht 826 balen peper, 247 balen koffie, 560 bossen bandrottingen, 8 kisten thee, 10 kisten porcelein, 4 vaten kruidnagelen en eenige balen en kassen koopmanschappen. De laatst van China geretourneerde schepen zijn dadelijk na hunne aankomst ten verkoop aangeslagen, twelk mij doet presumeeren dat die expeditiën niet te voordeelig zijn afgeloopen. Van thee is dit land overvoerd, zijnde eenige ladingen daarvan naar Europa, onder anderen van New-York naar Amsterdam gescheept geworden. De hooge lastgelden op vreemde schepen hebben een ongelooflijk effect. Thans staan hier twintig schepen op stapel, alle van levendige (sic!) eike en ceder gebouwd; het gebrek aan timmerlieden belet meerder te timmeren. De Engelschen, die hier te voren de grootste vaart inhadden, zijn uithoofde van de zware belastingen niet meer bestand tegen de Amerikanen te varen. Een Engelsch schip, van Amsterdam naar New York en herwaarts gedestineerd, had aangenomen de differentie in de rechten op vreemde schepen uit de vracht te laten korten: mij is verzekerd dat het niet alleen al zijn vrachtgelden had ingeboet maar daarenboven considerabel in schuld was geraakt. In Isle de France zijn in het jaar 1789 gearriveerd elf Amerikaansche schepen, negen brigantijns, een bark en twee schoeners, van Januari tot Maart 1790 twee schepen». ¹ En een maand later: «de importatie van goederen van Engeland in Amerikaansche schepen is dit jaar important geweest, de schepen zijn alle met volle vrachten, daarentegen twee Engelsche met wanvrachten ingekomen. Daar zijn thans weinig vreemde vlaggen in deze haven te zien». ²

Men begrijpt na dit alles dat de Bewindhebbers, inmiddels tot vermeerdering van ergernis nog verwittigd van de Amerikaansche pogingen om eveneens deel te krijgen in de winstgevende kaneelnegotie van Ceilon, ³ in 1790 en 1791 de In-

¹ Heineken aan Fagel, Philadelphia 4 Sept. 1790.

² Alsvooren aan alsvooren, Philadelphia 4 Oct. 1790.

³ Blijkens de hun toegezonden lijsten van de op Ceilon aangelooopen vreemde schepen waren aldaar van Amerikaansche schepen gearriveerd: in 1787 een te Trinkonomale, in 1788 drie zoowel te Colombo als te Gale. Volgens Huysers, Beknopte beschrijving van de Oost-Indische etablissementen, Amst. 1792, blz. 106 leverde de kaneel, van haar territoir op Ceilon geoogst, de Compagnie een jaarlijksche winst op van ruim 34 ton.

dische autoriteiten opnieuw tot waakzaamheid aanspoorden.¹ In hun brief van 7 December 1791 voegden zij in bedekte termen der Hooge Regeering zelfs het verwijt toe, dat zij bij haar toezicht op het gedoente van de Amerikanen te weinig wakkerheid en ernst betrachtte.

Voor zoodanige verwijten bestond, op dat oogenblik ten minste, geen grond meer, want al had, zooals aanstonds blijken zal, de Hooge Regeering voorheen de te Batavia aankomende schepen met hun koopen en verkoopen laten begaan, sedert den zomer van 1790 waren er de hekken verhangen. De eerste Amerikaansche koopvaarder, die zulks gewaar werd, was de Massachusetts, een bodem van 820 ton, die in het laatst van Maart met bestemming voor Canton de haven van Boston had verlaten en den 30 Augustus daaraanvolgende ter reede van Batavia arriveerde, ophebbende onder anderen den consul der Vereenigde Staten te Canton, Samuel Shaw, die na een tijdlang op verlof te zijn geweest met genoemd schip naar zijn post terugkeerde.²

Shaw was te Batavia geen onbekende. Hij was daar in Juli 1786 aan geweest met het insgelijks voor Canton bestemde schip *The Hope*, hiervóór reeds genoemd, en had er bij die gelegenheid onder de gebruikelijke voorwaarde, dat hij zich niet schuldig zou maken aan heimelijken uitvoer van peper, koffie of specerijen, vrijheid van handelen genoten,³ zooals dat gewoonlijk ook aan andere Amerikaansche schepen werd vergund. Groot was dus zijn verbazing toen hij op zijn aanvraag om thans wederom hetzelfde voorrecht te mogen genieten van den sabandhaar of havenmeester ten antwoord kreeg, dat het hem ingevolge de uit Holland ontvangen bevelen moest worden geweigerd. Noch audiënties bij den Gouverneur-Generaal noch vertoogen aan den Raad van Indië vermochten in dit besluit eenige wijziging te brengen, en dies vond Shaw zich genoodzaakt zijn reis naar Canton te vervolgen, zeer tot zijn nadeel want de aanzienlijke

¹ De Vergadering van Zeventien aan Gouverneur-Generaal en Raden 11 Dec. 1790 en 7 Dec. 1791.

² J. P. van Berekel, resident der Staten-Generaal in Amerika, aan Fagel, Philadelphia 15 Juli 1791.

³ De Bewindhebbers waren er overigens vrij wat over ontsticht geweest, vooral omdat de Hooge Regeering ook kaarten aan *The Hope* had verstrekt; zij dienden de Heeren te Batavia een berisping toe en verboden hun in het vervolg eenige kaarten aan vreemden te geven, zie den brief van de Zeventien aan Gouverneur-Generaal en Raden van 4 Dec. 1788.

lading, welke hij van Boston expresselijk voor de Bataviasche markt had medegebracht, was te Canton, waar die soort van goederen niet verlangd werd, volstrekt onverkoopbaar.¹

Ofschoon de Amerikaansche regeering, nadat zij door Shaw van het gebeurde in kennis was gesteld, aan de Staten-Generaal liet vertoonen dat zijn behandeling lijnrecht indruischte tegen het handelsverdrag, dat tusschen de beide republieken bestond en waarin men aan elkanders onderdanen wederkeerig de voorrechten der meest begunstigde natiën had toegekend, bleven de Bewindhebbers op hun stuk staan. De bewering van Jefferson, den Amerikaansche Staatssecretaris van Buitenlandsche Zaken, als zou men zijn landgenooten door hun te Batavia allen handel te weigeren verstoken houden van een voorrecht, dat wel toegestaan werd aan andere vreemde natiën,² die bewering miste naar het oordeel van de Vergadering van Zeventien allen grond hoegenaamd: zooals met Shaw was gedaan zoo geschiedde ook met andere vreemdelingen, schreef zij aan de Staten-Generaal, want de Compagnie had de negotie van vreemde schepen te Batavia altoos beschouwd — en zij beschouwde die nog steeds zoo — als uitermate nadeelig voor haar meest aangelegen belangen van wege «de menigvuldige aanleiding, welke daardoor werd gegeven om ongeoorloofde uitwegen te vinden omtrent die artikelen, waarop de meeste winst bij de Compagnie werd behaald.» Om die reden hadden zij, Bewindhebbers, in de laatstverloopen jaren de Hooge Regeering gelast aan de Amerikaansche schepen niets meer te verstrekken dan hetgeen zij tot voortzetting van hunne reis behoefden, en zij meenden deze orders te moeten handhaven. Derhalve was naar hun inzien het gedrag, door Gouverneur-Generaal en Raden jegens Shaw gehouden, volkomen correct geweest, geheel overeenkomende met de bevelen, hun van hoogerhand gegeven.³

Het einde van de historie was dat de Staten-Generaal aan het vertoog van de Bewindhebbers hun volledige goedkeuring hechtten⁴ en van de zijde der Amerikaansche regeering niet meer op het geval is teruggekomen.

¹ Van Berckel aan Fagel 15 Juli 1791.

² Als voren.

³ De Vergadering van Zeventien aan de Staten-Generaal 19 Dec. 1791.

⁴ De Vergadering van Zeventien aan Gouverneur-Generaal en Raden 17 Mei 1792.

Aan de maxime dat noch Amerikanen noch andere vreemdelingen in hare Indische bezittingen ten handel werden toegelaten is de Compagnie tot op haren ondergang getrouw gebleven. Na dien heeft Engeland's overmacht het met haar aanhoudend in oorlog gewikkelde Holland, dat eenmaal met de geleerdheid van Grotius, het staatmansbeleid van De Witt en den kloeken moed zijner zeehelden voor de vrijheid der zeeën gestreden had, gedurende een reeks van jaren van den oceaen verdreven, en in die jaren van vernedering zijn het, o ironie der geschiedenis, niet het minst de neutrale Amerikaansche koopvaarders geweest, die ons in staat stelden met onze koloniën althans nog eenige gemeenschap te onderhouden.